

Autor: Táňa ŠVEHLOVÁ
Odkaz: <http://www.literarky.cz>
ISSN: 1210-0021

Co je české?

divadelní postřeh

Pokládat tuto otázku v čase EU, myšlenky uhlažené integrace a avizovaného konce multikulturní společnosti je zdánlivě aktuální, provokativní a objevné. Institut umění – Divadelní ústav uspořádal na toto téma ambiciózní konferenci: **Co je české, to je hezké**. Dopoledne se neslo v oficiálním duchu – diskutovali ředitelé národních institucí s kritiky umění, po obědě pak přišli na scénu čeští umělci, aby vysvětlili, jak se to má s jejich českou identitou a jak ji akcentují ve své tvorbě. Je vcelku zbytečné poukazovat na bezradnost dotazovaných, naivitu moderátora, který se širokým úsměvem přeje "hodně inspirace" a snadno předvídatelný závěr, že exportovat se má umění proto, že je dobré, a nikoliv proto, že je české. Nakonec nejzajímavější byla představa organizátorů o znázornění českého: trikolóra, žongléři v pruhovaných trikotech a dudák.

"Co je české" promýšlejí i tvůrci inscenace Rozkvetly sekery, která měla premiéru ve Strašnickém divadle. Přestože jde o slovenský text Viliama Klimáčka, režisér Vojtěch Štěpánek jej lokalizuje do Prahy a na scéně vypodobňuje obyčejnou českou rodinu. Používá národní symboliku: představení zahajuje projevem Václava Havla, pokračuje českou hymnou, dechovkou a projevem Václava Klause. Česká (či československá) rodina bydlí samozřejmě v paneláku, tráví čas koukáním na televizi, otec pije pivo a fandí našim hokejistům. Matka zbožňuje Bohdalku a její závist vůči sousedce ji dovede až k tomu, že unese její dítě. Vychovávají postiženou dceru, které nedovolí žít svůj vlastní život, a jejich syn se během jediného roku stane přívržencem všech možných subkultur. Pojí je pocit bezvýchodného neštěstí, nesmyslná krutost a neláska k sobě navzájem.

Dle vyjádření dramaturgyně Markéty Bidlasové jde o třetí inscenaci z dramaturgické linie s pracovním názvem "východní beznaděj", tedy směru, který si divadlo přeje rozvíjet také v příštím roce v Divadle Komedie. Po německé dramaturgii se tak dočkáme dramaturgie orientované právě na východ. Tento na první pohled sympatický obrat, který vcelku logicky poukazuje na naše sousedy a časté kulturní styky, které nejsou tak preferovány jako naše kontakty se západem, zpochybňuje kvalita vytvářených inscenací.

V porovnání s propracovanou dramaturgickou koncepcí je režijní pojetí inscenace roztržité. Scéna nabízí téměř filmově pojatý prostor pro sitcom – s ústřední pohovkou a televizí, v pozadí s dveřmi pro příchod herců (aby kamera mohla zabrat sedícího i přicházejícího), s kuchyňskou linkou a manželkou obrácenou zády. Také herci se nemohou rozhodnout, zda jsou jejich postavy spíše karikaturami (matka Ivy Pazderkové a syn Jana Hofmana) či psychologicky procítěné (otec Jana Novotného a dcera Natálie Řehořové). Toto pojetí navíc způsobuje, že některé scény vyznívají vyloženě nevkusně: matka ukradne dítě, které ale nikdo nehledá, protože má Downův syndrom a jeho rodiče jsou proto rádi, že se ho zbavili. Je to vtipné? Je to dramatické? Je to tragické? Nebo jenom divné?

Je žádoucí objevovat nové přístupy ke kultuře, které mohou vnést do českého divadelního prostředí trochu polské vážnosti, jistý druh mystična a velkorysosti. Jak píše Pilátová, když srovnává českou a polskou reakci na události v 60. letech: "odvaha smát se něčemu a odvaha nesmát se je zřejmě hraniční linie." Tento záměr se však nemůže projevit jen v dramaturgii, musí zasáhnout všechny složky díla a přetvořit inscenační způsob. Ten je hlavně nešikovný: hraje na dudy, trochu se směje a žongluje s kuzely v barvě trikolóry, které mu zatím zoufale padají na zem.

O autorovi: Táňa ŠVEHLOVÁ, Autorka je divadelní kritička.